

Kultura audytu okiem antropologa – refleksje na temat uniwersytetu w dobie neoliberalizmu

Wprowadzenie

Temat, który podejmuję nie jest nowy. Dyskusja o neoliberalizmie w nauce i szkolnictwie wyższym ma już bowiem swoją bogatą historię i wiele zostało w niej powiedziane. A jednak, mimo upływu czasu, nadal pojawiają się niej nowe głosy. Temat nie wygasł, a jego aktualność jest dziś chyba nawet większa niż przed laty. Dzieje się tak, jak sędzę, z kilku powodów. Po pierwsze dlatego, że zjawisko, które miało początkowo zasięg lokalny nabrało wymiaru globalnego¹. Po drugie, jego skutki są dziś wyraźniej widoczne niż wcześniej. Po trzecie, wzrost zainteresowania neoliberalnym uniwersytetem jest pochodną rosnącego znaczenia polityki publicznej (ang. *public policy*), rozumianej zarówno jako sfera działania państwa, jak i jako dyscyplina naukowa, która działania te analizuje. Po czwarte wreszcie, zainteresowanie to ma uzasadnienie epistemologiczne, wynika z namysłu nad uwarunkowaniami wytwarzania wiedzy naukowej, w czym uniwersytety odgrywają kluczową rolę, i jej politycznym uwikłaniem. Problemy te od zawsze zajmowały antropologię, dla której polityka, nie tylko publiczna, stanowi ważny przedmiot badań i krytycznej refleksji. Dotyczą one między innymi złożonych relacji pomiędzy władzą i wiedzą, które ściśle wiążą się z neoliberalizacją akademii.

Takie przesłanki legły u podstaw niniejszego artykułu. Bezpośrednim impulsem do jego napisania jest sytuacja, w jakiej znalazła się polska nauka i szkolnictwo wyższe po wprowadzeniu tzw. reformy Gowina, a zwłaszcza perspektywa zbliżającej się pierwszej ewaluacji działalności naukowej. Obejmie ona wszystkie uczelnie i dyscypliny, w tym antropologię. Jej sytuacja jest jednak o tyle szczególna, że nie będzie podlegać bezpośredniej ocenie, jak socjologia czy archeologia, lecz zostanie skalsyfikowana w ramach nowoutworzonych nauk o kulturze o religii, które skupiają badaczy reprezentujących bardzo różne dziedziny wiedzy. Może to mieć poważne konsekwencje i zaciążyć na jej przyszłości.

¹ Wedle mojej najlepszej wiedzy pierwsze neoliberalne reformy sektora akademickiego zostały uchwalone w Wielkiej Brytanii na początku lat 90. XX wieku. Stały się one wzorem dla rozwiązań, które później zostały wprowadzone w Stanach Zjednoczonych oraz w wielu krajach Europy Zachodniej, a następnie na całym świecie, od Australii i Nowej Zelandii, przez Azję, Amerykę Środkową i Południową, po Europę Środkową i Wschodnią.